

24. Вопрос о справедливом представительстве в Совете Безопасности и расширении его членского состава: Резолюция ГА ООН 48/26 от 3.12.1993 г. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/48/26&Lang=R>
25. Доклад координаторов Председателю ГА по итогам консультаций по вопросу о справедливом представительстве в Совете Безопасности и расширении его членского состава и другим вопросам, связанным с Советом Безопасности от 19.04.2007 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ga/president/61/letters/SC-reform-Facil-report-20-April-07.pdf>
26. Декларация тысячелетия: Резолюция ГА ООН 55/2 от 8 сентября 2000 г. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.un.org/gu/documents/ods.asp?m=A/55/2>
27. Баймуратов М. А., Мелинин В. Б., Волошин Ю. А. Указ. соч. – С. 241.

E. Godovanick

METHODOLOGICAL PRINCIPLES STUDY OF EFFICIENCY STANDARDS OF LAW IN INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

The paper discusses methodological principles study of the effectiveness of the law in modern organizations. A wide interdisciplinary approach to comprehensive analysis of the effectiveness of law as an important social regulator. It focused on the utmost importance to the scientific knowledge of the nature of legal norms and the theory of law and sociology, the latter is seen as an essential foundation to bring the law into line with the objective conditions of social life and raelnoho of social relations.

Analyzed the current features of the dialectical method in scientific knowledge of legal processes and phenomena. The example of the United Nations demonstrated problematic aspects of improving the efficiency of the legal regulation of international organizations.

Based on the proposed theoretical approaches concludes the conceptual nature of paramount importance efficiency law in the activities of international organizations through amendments to their constitutional documents to comply with statutory law the current state of public relations and requirements of our general.

It is claimed that the most relevant in today's interstate integration of scientific knowledge and the subject of further practical application implementing seen the issue of improving the efficiency of law as a basic structural element of the legal system of the state and society, because it is at the level of the law in the process of legal integration primarily implementuyutsya recognized legal principles and legal values.

According to the author, the efficacy of law in the activities of international organizations deemed necessary element of a comprehensive study of the effectiveness of general regulation of interstate at the present stage of integration in order to find appropriate ways to improve legal and law executive processes according to their status as public relations, and has developed an objective exists within a particular legal system.

Keywords: *efficiency, standart of law, regulation, methodology, legal integration, international organization.*

УДК 342.7(477)+342.72/73(438)(043.5)

Л. В. Голяк

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ:
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

У статті розглядається роль міжнародних організацій та міжнародних договірних актів щодо стійкого розвитку міст та територіальних громад у напрямку утвердження й просування муніципальних прав людини, а також у визнанні територіальних громад ключовими учасниками щодо розвитку локальної демократії та забезпечення поваги до прав людини на місцевому рівні.

За підтримки ООН та Всесвітнього банку був створений Союз міст – «Об'єднані міста та місцеві влади» (United Cities and Local Governments – UCLG) – це добровільне міжнародне об'єднання асоціацій, союзів та окремих муніципальних утворень, що була створена з метою ефективної реалізації муніципальних прав людини та втілення у життя принципів локальної демократії. До складу цієї організації входять органи міст всього світу, національні уряди, установи з питань розвитку, неурядові організації, що опікуються проблемами міської бідноти та захистом прав людини. Організація регулярно проводить Всесвітній Форум міст, де розглядаються найбільш актуальні проблеми, що стоять перед людством.

Важлива роль Комітету з соціальної інтеграції, демократії та прав людини (Committee on Social, Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights), метою якого є просування ідей соціальної інтеграції, представницької демократії та прав людини, вироблення керівних принципів та рекомендацій для місцевих органів влади з розробки цієї політики.

Ключові слова: міжнародна організація, хартія, стійкий розвиток, локальна демократія, органи місцевого самоврядування, територіальна громада, муніципальні права людини.

Постановка проблеми. Права людини посідають центральне місце як у національній, так і у міжнародній політиці. Світове співтовариство створює різні правозахисні механізми та розробляє базові принципи щодо визнання та гарантування зазначених прав. І хоча головна увага таких документів приділяється обов'язкам держав, уряди котрих ратифікують міжнародні закони з прав людини, вони мають значення й для інших рівнів влади, зокрема й для місцевого самоврядування. Як зазначається у доповіді Міжнародної Ради з політики у галузі прав людини, права людини з точки зору місцевого самоврядування стосуються, передусім, надання прав на отримання певних благ, в тому числі й на участь у політичних процесах на місцевому рівні й на доступ до базових послуг. Підкреслюється, що розвиток прав людини безпосередньо пов'язаний із розвитком місцевого самоврядування, запровадженням системи ефективного управління на місцях [5, с. 11-17].

Про реформування місцевого самоврядування у контексті визнання людини, її прав і свобод найвищими цінностями йдеться й в інших міжнародних нормативно-правових актах. Так, ст. 3 Європейської Хартії місцевого самоврядування встановлює, що забезпечення інтересів місцевого населення є одним із завдань місцевого самоврядування, що передбачає не лише необхідність дотримання основних прав і свобод людини і громадянина при здійсненні місцевого самоврядування, а й здійснення муніципальними органами і установами деяких позитивних дій по створенню умов для найбільш повної реалізації прав і свобод громадян на території місцевого співтовариства, попереджуючи і прискіпаючи порушення прав і свобод людини і громадянина, а також поновлення порушених прав [2, с. 1-3].

Наукове обґрунтування теми дослідження. Слід зазначити, що у сучасній науковій юридичній літературі питанням розвитку муніципального права та формуванню інститутів локальної демократії присвячено низку наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них слід відзначити фундаментальні наукові праці докторів юридичних наук М. С. Бондаря, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова та деяких інших. Однак, вони, переважно, присвячені становленню та розвитку муніципальної влади та феномену муніципальних прав людини як окремої і специфічної групи прав, визначенню правового становища людини у системі місцевого самоврядування тощо. У числі актуальних проблем сучасного муніципального права, які потребують більш детального аналізу, питання щодо ролі міжнародних інструментів та інститутів у визнанні та забезпеченні реалізації і захисту муніципальних прав людини. Недостатня вивченість та актуальність даної проблеми для розвитку державно-правової науки визначають необхідність додаткових досліджень у згаданій сфері.

Мета даної статті полягає у з'ясуванні ролі міжнародних інституцій і договірних актів у механізмі просування, забезпечення й захисту муніципальних прав людини.

Викладення основного матеріалу. Процес відродження місцевої демократії як основи громадянського суспільства, яка надає найбільш ефективну можливість кожному громадянину напряму приймати участь у вирішенні найбільш життєво важливих питань, що виникають перед співтовариством та сприяє безпосередній реалізації основних прав і свобод людини і громадянина, активізувався наприкінці минулого століття. На цей процес безпосередньо вплинули нові соціальні проблеми, пов'язані з наслідками глобалізації й урбанізації суспільства, масовою міграцією населення та утворенням великих співтовариств, де спільно проживають різноманітні групи населення. За цих умов підтримка соціального миру на місцевому рівні стала спільною проблемою для всіх регіонів світу, особливо для великих міст, котрі більш ніж будь-коли потребують нових методів демократичного управління. З огляду на це, на міжнародній арені, особливо у рамках Ради Європи, відбуваються різного роду заходи, розробляються програми та інвестиційні проекти з приводу створення умов, що сприяють розвитку та покращенню місцевої демократії, визнанню права колективів муніципальних співтовариств, особливо міст, як високо урбанізованих утворень, самостійно вирішувати питання соціального, економічного, екологічного характеру, визначати політику адміністрації з точки зору дотримання інтересів і прав мешканців.

Так, ще у період 1980-1982 років Радою Європи, з метою притягнути увагу усіх державних органів та громадськості до покращення умов життя у містах, була організована Європейська компанія за Відродження Міст, головним гаслом якої стало «До кращого життя у містах» («a better life in towns»; «des villes pour vivre»; «Städte zum Leben»). Ця компанія у відповідності до правозахисної діяльності Ради Європи проводилася у таких головних напрямках, як покращення міської фізичної середовища та житлового фонду, створення соціальних та культурних можливостей у містах й розвиток міст за участі громадськості, керуючись при цьому не стільки кількісними, скільки якісними аспектами міського розвитку. У рамках Компанії за підтримки Постійної Конференції Місцевих і Регіональних Органів Влади Європи (CLRAE) була розроблена довгострокова програма муніципальної політики з метою підвищення відповідальності муніципальних органів влади за якість управління та міського розвитку. В результаті проведення великої кількості конференцій та симпозіумів, прийнятих на них Резолюцій щодо

різних аспектів розвитку муніципальних утворень, накопичення чималої інформації та досвіду щодо «належного управління» в даних утвореннях, була розроблена Європейська Хартія Міст, що стала свого роду «візитною карткою» Ради Європи з питань розвитку територіальних громад у напрямку заохочення та захисту прав людини. У ній визначаються універсальні керівні принципи для всіх країн Європи, в котрих проблеми міст та муніципальних співтовариств є схожими за характером й, здебільшого, за обсягом. У Європейській Хартії Міст констатується, що в даний час місто все більше ототожнюється із поняттям муніципалітету як автономної адміністративної одиниці.

Одним з головних положень Хартії є ідея співробітництва й солідарності між місцевими органами влади в окремих державах-членах Ради Європи з метою забезпечення кращої якості життя у міських районах, передачі повноважень на прийняття рішень від центру містам та їх громадськості з метою залучення місцевих мешканців у процес прийняття рішень та вироблення муніципальної політики. Хартія визнає право громадян на захист від різного роду небезпек, право на гідне житло, охорону здоров'я, культурне дозвілля та право на здійснення демократичного контролю над осередком свого проживання, які належать усім мешканцям – членам територіальної громади без дискримінації за будь-якими ознаками, як то стать, вік, походження, соціально-економічне та політичне становище, фізичні та психологічні недоліки тощо. А одним з головних завдань муніципальної влади є захист цих прав шляхом вироблення відповідної стратегії.

Зазначається також, що права громадян на участь у місцевій демократії забезпечуються створенням сприятливих умов для успішної діяльності різних політичних партій та громадських об'єднань, делегуванням повноважень на прийняття рішень та проектів щодо забезпечення благополуччя громадян вільно обраними представниками, котрі повинні регулярно проводити зустрічі із своїми виборцями для консультацій з конкретних питань. Саме жителі – члени територіальних громад визнаються основою місцевої демократії, які виступають у якості партнерів як обраних представників, так і посадових осіб місцевого самоврядування у питаннях планування та управління містом.

У травні 2008 року приймається друга Європейська Хартія міст – «Маніфест нової урбаністики», котра доповнює та актуалізує першу з урахуванням нових вимог демократичного розвитку суспільства. Хартія заохочує розвиток ще більшої демократії, принципів соціальної справедливості та рівноправності, підвищення ефективності й якості управління тощо [4].

Опікується правами громадян на участь у розвитку місцевої демократії і заснований у 1994 році Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи, який був створений як консультативний орган, що надає практичну допомогу державам-членам Ради Європи у створенні ефективно працюючих органів влади та розробляє рекомендації з усіх питань місцевої і регіональної політики, а також проводить слухання та конференції з метою залучення широкої громадськості у процеси поглиблення демократичних реформ. Головними цілями Конгресу являється забезпечення участі муніципалітетів та регіонів у процесі європейської уніфікації й просування демократії та кооперації між органами влади різних рівнів і різних держав. Одним із основних напрямлень діяльності Конгресу є моніторинг стану місцевої й регіональної демократії у країнах Ради Європи на предмет дотримання Європейської Хартії місцевого самоврядування [8, с. 84].

Визнаючи все зростаючу роль територіальних громад та органів місцевої влади у перетворенні у життя програм розвитку та забезпечення прав людини, Організація Об'єднаних Націй з 1996 року проводить Конференцію ООН по населених пунктах, що отримала назву ООН-Хабітат, яка з часом перетворилася у постійно діючу організацію, що надає допомогу містам та іншим населеним пунктам у створенні більш безпечних і здорових умов для проживання людей з дотриманням принципів і міжнародних стандартів прав людини. ООН-Хабітат здійснює підтримку місцевих органів влади й працюючих у сфері розвитку неурядових правозахисних організацій, що діють на рівні територіальних громад. Центральне місце у діяльності організації по забезпеченню стійкого розвитку населених пунктів, включно із забезпеченням належного житла для всіх та інших умов проживання, відводиться людині, яка має право на здорове та продуктивне життя у гармонії з природою. Як зазначено у Статуті організації, стійкий розвиток населених пунктів включає економічний розвиток, соціальний і культурний прогрес та охорону навколишнього середовища при повній повазі прав людини й основних свобод, включаючи право на розвиток, і при цьому забезпечує засоби для досягнення більшої стабільності й миру у всьому світі на основі економічних та духовних цінностей. Демократія, повага до прав людини, транспарентні й представницькі органи управління й адміністрації у всіх секторах суспільства, а також ефективна участь громадянського суспільства являються обов'язковими підвалинами для реалізації стійкого розвитку. Адаже відсутність розвитку й широкі масштаби абсолютної бідності можуть стати на перепоні повного й ефективного здійснення прав людини та підривати демократичні структури, хоча це і не може слугувати виправданням порушень прав й основних свобод людини [6, с. 3].

Відзначаючи гідний внесок ООН-Хабітат у розвиток локальної демократії та вирішення проблем побудови соціально рівноправних та екологічно привабливих для мешканців міст і інших муніципальних утворень, Генеральна Асамблея ООН у червні 2001 року на спеціальній сесії прийняла Декларацію про

міста та інші населені пункти у новому тисячолітті, метою якої, окрім підсумків діяльності даної організації, було визначення нових ініціатив у питаннях забезпечення стійкого розвитку населених пунктів. Підкреслювалося, що в центрі уваги при цьому залишаються інтереси та права людей. У Декларації, зокрема, зазначається, що в сучасний час, коли загострюються такі проблеми, як бідність, безробіття, бездомність, відсутність основних послуг, соціальна ізоляція деяких верств населення, особливо, жінок, дітей та маргінальних груп, зростає усвідомленість необхідності комплексного вирішення даних проблем із залученням більш широкого кола громадськості та розширенням можливостей місцевих органів влади, неурядових організацій та інших партнерів для більш активної і ефективної участі у стійкому розвитку населених пунктів та розбудові місцевої демократії [2, с.1].

За підтримки ООН-Хабітат та Всесвітнього банку був створений Союз міст – «Об'єднані міста та місцеві влади» (United Cities and Local Governments – UCLG) - глобальна коаліція, котра уявляє собою добровільне міжнародне об'єднання асоціацій, союзів та окремих муніципальних утворень, що була створена з метою ефективної реалізації муніципальних прав людини та втілення у життя принципів локальної демократії. До складу цієї організації входять органи міст всього світу, національні уряди, установи з питань розвитку, неурядові організації, що опікуються проблемами міської бідноти та захистом прав людини. Організація виступає за всі види місцевого самоврядування, визнання його у якості однієї з головних підвалин демократичного суспільства, представляє та захищає їх інтереси на глобальному рівні, виявляючи ключові питання для майбутнього міст і інших муніципальних утворень та їх мешканців. Вона надає містам та урядам технічну допомогу в таких аспектах, як благоустрій, стратегія розвитку міст, а також у питаннях національної політики розвитку міст і місцевого самоврядування у напрямку забезпечення й реалізації прав людини.

Організація регулярно проводить Всесвітній Форум міст, де розглядаються найбільш актуальні проблеми, що стоять перед людством, зокрема, стрімка урбанізація й її вплив на місцеве населення, політику міста, економіку та зміну клімату тощо. У роботі Форуму беруть участь представники урядів, мери міст, члени національних, регіональних та міжнародних асоціацій, представники місцевих органів влади, неурядових та місцевих громадських організацій, вчені й практики та інші представники територіальних громад, котрі намагаються вирішувати спільні проблеми, що стосуються якості належного управління, шляхів подолання бідності й ліквідації дискримінації та нерівності, забезпечення реалізації прав громадян на участь в управлінні та інших політичних, соціально-економічних і культурних прав громадян.

Наприклад, темою Форуму 2010 року, що проходив у Ріо-де-Жанейро, була концепція подальшого гармонійного розвитку міст та сприяння просуванню прав людини й створення рівних можливостей для доступу до основних видів міського обслуговування й соціально-побутового забезпечення. Даний всесвітній форум став першим заходом у рамках Всесвітньої кампанії розвитку міст, направленої на упорядкування вирішення питань стійкої урбанізації при формуванні політики на глобальному, національному та місцевому рівні. Форум ставив собі за мету обговорення та пошук оптимальних моделей політики й практики міст, котрі включають основні елементи права на місто й дають реальні результати, що сприяють активному розвитку міста, здатного забезпечити соціальну справедливість й рівність, та виробити пропозиції щодо вирішення інших проблем, котрі несе у собі урбанізація. Акцентувалася увага на питаннях використання різних механізмів залучення громадськості до участі у прийнятті рішень на місцях та можливості населення сприяти забезпеченню більшої прозорості й ефективності міського управління та планування.

А лейтмотивом форуму 2012 року стало «Змінюємо міста, створюємо можливості». У рамках цієї теми ООН-Хабітат підкреслює небезпечність стихійного та неконтрольного зростання й розвитку міст, що загрожують безпрецедентними негативними наслідками для якості життя громадян та соціально-економічної стабільності і закликає до організації оптимального планування міст із залученням спеціалістів та широких кіл громадськості.

Важливо підкреслити, що в кінцевому результаті діяльність даної організації, як, в принципі, й інших подібних організацій, а також розроблені програми розвитку міст та територіальних громад безпосередньо пов'язані із нормами й стандартами міжнародного права у галузі прав людини та утвердженням феномену муніципальних прав людини.

До таких організацій належить й Комітет з соціальної інтеграції, демократії та прав людини (Committee on Social, Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights), метою якого є просування ідей соціальної інтеграції, представницької демократії та прав людини, вироблення керівних принципів та рекомендацій для місцевих органів влади з розробки цієї політики. Комітет постійно проводить тематичні дослідження з розвитку соціуму та реалізації інноваційної політики на місцевому рівні, видає інформаційні бюлетені й брошури з роз'ясненнями щодо доступу до державних послуг, з питань дотримання гендерної рівності, боротьби з бідністю, охорони навколишнього середовища тощо. Комітет підтримує тісні зв'язки і координує свою діяльність з іншими міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО, МОП, ЄС, Рада Європи, Постійна Конференція Місцевих і Регіональних Органів Влади

Європи (CLRAE) та багатьма іншими. До складу Комітету входять представники міст-членів Міжнародної організації об'єднаних міст і місцевих урядів (UCLG), представники університетів та різних громадських організацій. Вищим органом є Пленарні засідання, які проводяться один чи два рази на рік. У між пленарний період роботу проводить виконавчий орган Комітету, до складу якого входять Президент, перший віце-президент і кілька регіональних віце-президентів, секретаріат на чолі з Виконавчим технічним секретарем. Комітет може створювати робочі групи з питань основних напрямків діяльності, тобто, з питань соціальної інтеграції, представницької демократії та з прав людини.

Важливим кроком у розвитку місцевої демократії та муніципальних прав людини стало прийняття в 2000 році Європейської Хартії з охорони прав людини у місті (European Charter for the Safeguarding of the Human Rights in the City) [10], чому посприяла проведена у 1998 році в Барселоні конференція «Міста за права людини», яка була організована на честь 50-тої річниці Загальної декларації прав людини і яка об'єднала ряд муніципалітетів європейських країн, що стали ініціаторами розробки й прийняття даного міжнародно-правового акту. Учасники конференції закликали міжнародне співтовариство до визнання муніципальних утворень у якості ключових учасників щодо забезпечення прав людини на локальному рівні, продемонстрували тверді наміри у просуванні ідеї підвищення рівня забезпечення й захисту прав людини у своїх містах та у сприянні її розповсюдження на міжнародному рівні для створення більш справедливого й мирного світу, та створили робочу групу для розробки проекту прийнятої пізніше Хартії

Після того подібні конференції відбуваються періодично що два роки в різних містах світу, учасники яких мають можливість поділитися досвідом та своїми ініціативами щодо реалізації положень Хартії. Це служить поштовхом для пошуку ще більш ефективних шляхів для досягнення поставленої мети у забезпеченні й реалізації прав людини в містах та інших муніципальних утвореннях.

Метою Європейської Хартії з охорони прав людини у місті є заохочення підвищення поваги до прав людини з боку муніципальних органів влади, сприяння інтеграції мешканців міст у суспільне життя, підвищення їх політичної активності та залучення до управління справами міста, а також прагнення зробити муніципальне управління більш ефективним і доступним для громадськості. Права, що закріплені у даній Хартії, поширюються на всіх мешканців міста на принципах рівності незалежно від національності, кольору шкіри, віку, статі, сексуальної орієнтації, мови, релігії, політичних переконань тощо. Зазначається також, що муніципальні органи влади у співпраці з іншими структурами у межах національного законодавства повинні забезпечувати і гарантувати право громадян на мовну та релігійну свободу, розвиваючи при цьому відносини взаємної терпимості та поваги між різними релігійними громадами, а також між віруючими та атеїстами. Наголошується на необхідності захисту особливо вразливих груп населення, зокрема, інвалідів, життя яких повинно бути інтегроване у суспільне життя, для чого повинні створюватися адаптовані до них місця для роботи та проживання, забезпечуватися можливість пересування тощо. Муніципальна влада повинна приймати всі необхідні заходи для надання допомоги у соціальній інтеграції всіх громадян, незалежно від причин їх уразливості, тим самим запобігаючи дискримінації щодо них. Крім того закріплюється ціла низка громадянських, політичних, соціальних, економічних та культурних прав, серед яких можна виділити такі права, які, передусім, стосуються саме мешканців міських районів – це право на гідне, з усіма вигодами та достатньої площі житло, на захист від забруднення, право на здійснення демократичного контролю над осередком свого проживання, на охорону здоров'я (розбудова закладів для надання медичних послуг), культурне дозвілля (наявність спортивних та інших культурних споруд), свободу пересування (забезпечення мережею громадського транспорту), забезпечення водою та іншими енергетичними ресурсами і відповідною комунікацією тощо.

Окремий розділ присвячено механізмам реалізації та захисту прав людини у місті, особливо наголошуючи на заохоченні розвитку інститутів примирення та несудових форм захисту, до яких, безперечно, можна віднести мирових суддів та муніципальних омбудсманів.

Одним з ключових положень Хартії є ідея співпраці і солідарності на принципах субсидіарності між національними й місцевими органами влади у забезпеченні та укріпленні на основі політичних і фінансових зобов'язань кращої якості життя у міських районах, із залученням місцевих мешканців у процес прийняття рішень.

Хартія не має обов'язкової юридичної сили для сторін, що її підписали, а носить рекомендаційний характер і слугує у якості керівних принципів для регулювання політики у містах і місцевих законів у напрямку захисту та гарантій прав людини. На момент прийняття Хартії її підписали представники 235 міст з 21 країни світу, які тим самим підтвердили свій намір зробити права людини орієнтиром у виробленні муніципальної політики.

В 2011 році приймається Всесвітня (глобальна) Хартія-порядок денний з прав людини у місті (Global Charter-Agenda on Human Rights in the City) [9], яка була розроблена Комітетом з соціальної інтеграції, демократії та прав людини. Обґрунтовуючи доцільність прийняття Хартії, її розробники зазначають, що двадцять перше століття характеризується процесами глобалізації та урбанізації суспільства, що призводить до швидких темпів зростання міського населення та виникнення міських

агломераций і мега-полісів, у яких формування самих людей та способу їх життя визначаються станом соціально-культурного середовища. Урбанізація є світовою тенденцією. Кількість людей, що проживають у містах, постійно зростає. Загострюється проблема стихійного та неконтрольного росту і розвитку міст, що є результатом недотримання правозахисних принципів містобудування і призводить до того, що мільйони людей стикаються із неприйнятними житловими умовами, дискримінацією та іншими порушеннями своїх прав. Процес урбанізації супроводжується збільшенням різноманітних потреб людини, підвищенням вимог до якості життя, до зменшення рівня бідності, а також із ускладненням взаємовідносин громадян з органами публічної влади та управління щодо реалізації та захисту своїх прав та законних інтересів. Як зазначається у преамбулі Хартії, громадянам іноді важко знайти шлях у лабіринтах правової та адміністративної бюрократії та тяганини [9, с. 2-4]. Тому для становлення міста як нового політичного і соціального простору, де є всі можливості для розвитку демократичного суспільства, виникає необхідність у більш чіткому визначенні правил проживання у місті та прав і обов'язків громадян. Перелік таких основних прав людини і, в першу чергу, «право на місто», які повинні визнаватися, захищатися й забезпечуватися у кожному місті, а також зобов'язання муніципальних влад щодо реалізації кожного конкретного права людини й містяться у зазначеній Хартії. Якщо говорити про «право на місто», то, як зазначала у своєму виступі на п'ятій сесії Всесвітнього форуму міст у Ріо-де-Жанейро, що проходила у березні 2010 року, Заступник Генерального секретаря ООН, Виконавчий директор ООН-Хабітат А. Тібайджукаа, тут, в першу чергу, мається на увазі забезпечення рівного доступу усіх мешканців до основних послуг у місцях проживання, до яких, передусім, належать доступ до питної води та нормальної санітарії, електроенергії, транспорту тощо, забезпечення мінімального рівня захисту й безпеки [6, с. 3].

Однак, Хартія не претендує на вичерпний перелік прав людини у місті та широту їх застосування, надаючи можливість територіальним громадам визначати це самостійно. Головне, що учасники Хартії зобов'язуються розвивати державну політику на локальному рівні у напрямку захисту прав людини і зробити муніципальне управління більш ефективним і доступним для громадськості.

На важливість заохочення та захисту прав людини саме на рівні місцевої влади наголошують й інші міжнародні організації, зокрема, Конгрес місцевих і регіональних влад, у резолюції якого від 4 березня 2010 року зазначається, що, враховуючи тісний зв'язок між громадянами й їх виборними представниками на цьому рівні, місцеві й регіональні влади як найкраще можуть аналізувати становище у сфері прав людини, виявляти відповідні проблеми й здійснювати дії щодо їх вирішення, що саме на цій основі у регіонах, містах та міських кварталах, тобто якомога ближче до повсякденного життя людей, повинно забезпечуватися дотримання прав людини [7, с. 1]. Для цього пропонується створення на місцевому рівні незалежних механізмів та органів щодо контролю за дотриманням прав людини місцевою владою та розгляду скарг мешканців на порушення їх прав з боку адміністрації, зокрема, такі органи, як місцеві (муніципальні) омбудсмани, які можуть стати цінною гарантією від зловживань на місцевому рівні й сприяти покращенню та удосконаленню надання послуг.

Активно залучається до цього процесу й Міжнародна асамблея столиць й великих міст, котра була створена в 1999 році у рамках СНД і представляє понад 70 міст з дев'яти держав СНД. Метою цієї міжнародної організації є сприяння розвитку всебічного співробітництва міст, регіонів і країн, обміну інформацією та досвідом роботи у розвитку міського господарства та місцевої демократії, підвищенні добробуту громадян та забезпеченні їх прав і свобод [1, с. 14].

Висновки. Таким чином, закріплені у нормах міжнародного права принципи забезпечення прав і свобод людини і громадянина органами місцевого самоврядування, що передбачає створення та розвиток на території, на яку розповсюджується юрисдикція територіальної громади, умов і гарантій реалізації зазначених прав, слугують взірцем для національних законодавств різних країн, зокрема, й України. Територіальні громади нашої країни можуть знайти багато цінного у положеннях зазначених Хартій та інших міжнародних документах, а також скористатися досвідом країн, у яких демократія має більш стійку традицію, у розбудові місцевих органів влади і громадянського суспільства та виробленні політики управління, орієнтованих на покращення умов життя територіальних громад й забезпечення реалізації й охорони прав та інтересів кожного жителя – члена територіальної громади.

Список використаної літератури

1. Глобальные вызовы и устойчивое развитие больших городов. Состояние и перспективы международного сотрудничества в сфере преодоления глобальных социальных и этических вызовов для больших городов и их населения / авт. кол. под. ред. Ю.Н. Саямова, В.А. Симонова – М.: Изд-во Московского университета, 2011. – 31 с.
2. Декларация о городах и других населенных пунктах в новом тысячелетии [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/habitatdec.shtml
3. Європейська Хартія місцевого самоврядування: Прийнята в Страсбурзі 15 жовтня 1985 року // Місцеве самоврядування. — 1997. — № 1 — 2.

4. Європейська Хартія міст [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1303089&Site=COE>
5. Местные органы власти и права человека: оказание эффективных услуг / Международный Совет по политике в области прав человека/ - Издательство: ATAR Roto Press, SA, Vernier, Switzerland, 2005. – 131 с.
6. Право на город: ликвидация неравенства в городах (Материалы пятой сессии Всемирного форума городов в Рио-де-Жанейро от 22-26 марта 2010 года) - НАЙРОБИ: ПРОГРАММА ООН ПО НАСЕЛЕННЫМ ПУНКТАМ. – 2010. – С.3
7. 18-я СЕССИЯ CG(18)6 4 марта 2010 г. Роль местных и региональных властей в соблюдении прав человека [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1593187&Site=COE>
8. Bongers P. Local Government in the Single European Market. - London: Longman, 1992. - P. 84.
9. Global Charter-Agenda on Human Rights in the City [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uclg-cisd.org/en/committee/mission>
10. European Charter for the Safeguarding of the Human Rights in the City: Approved in St Denis on the 18th May 2000 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.idhc.org/cat/documents/Charta_ingles.pdf
11. UN-Habitat Global. Activities Report 2013. Our Presence and Partnerships - United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat).- Nairobi GPO KENYA, 2013. – 114 p.

L. Goliak

INTERNATIONAL LEGAL REGULATION OF MUNICIPAL HUMAN RIGHTS: MODERN APPROACHES AND DEVELOPMENT TENDENCIES IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION

In this article is probed the role of international organizations and international contractual acts in relation to steady development of cities and other settlements in becoming and advancement of municipal human rights, and also in confession of municipal educations by key participants in relation to providing of respect to the human rights at local level.

With the support of the UN and the World Bank was created Union of Cities – «United Cities and Local Governments» (UCLG) - a voluntary international association of associations, unions and individual municipalities, which was established to effectively of municipal rights and implementation of the principles of local democracy. The structure of this organization are bodies of cities around the world, national governments, institutions for development NGOs that deal with the urban poor and the protection of human rights. The organization holds regular World Forum of cities where the most urgent problems facing humanity are considered.

The important role of the Committee on Social, Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights, which aims to promote the idea of social inclusion, participatory democracy and human rights, development of guidelines and recommendations for local authorities to develop this policy.

Keywords: human right, municipal human right, organizing international human rights conferences, European Charter, Global Charter-Agenda, Human Rights in the City.

УДК 342.395.4(477)«17»(045)

О. В. Задорожній

ВІЙСЬКО ЗАПОРОЗЬКЕ ЧАСІВ ГЕТЬМАНСТВА БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ДЕРЖАВНЕ УТВОРЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Період 1648-1657 р. став періодом «розквіту» козацької державності. Гетьманщина виникла як державне утворення, і мала більшість ознак держави в юридичному сенсі цього слова, хоча і не було незалежним. Проблеми визначення міжнародно-правового статусу Гетьманщини часів Б. Хмельницького пояснюються саме специфічністю цього державного утворення: Гетьманщина не була суверенною державою, проте постійні зміни зовнішніх протекторів взаємно нівелювали форми залежності de jure, а самостійність зовнішньої політики робила «офіційну приналежність» формальністю. Виходячи з цього, міжнародно-правовий статус Гетьманщини періоду правління Б. Хмельницького можна визначити як «полі- васалітет» - згода на одночасне підпорядкування (протекторат) декільком більш потужним державам в обмін на забезпечення захисту від інших державних утворень. Правитель Гетьманщини був визнаний європейськими та азіатськими монархами як васально - залежний владика, мав право на іменування титулом «дукс» (князь).

Україно-російські домовленості 1654 становили визнання гетьманом Хмельницьким номінальної